

Loppuraportti

Vilja-, öljy- ja valkuaiskasvissektorin yhteistoimintahanke 1.1.2018–31.12.2019

MMM asianumero 1858/05.01.10.01/2017

Hankeaika: 1.1.2018–31.12.2019

Toteuttajataho: Vilja-alan yhteistyöryhmä VYR ry

Valtionavustus ruokaketjun toiminnan edistämiseen (Valtion tulo- ja menoarvion momentti 30.20.47 – Kansallisen ruokaketjun kehittäminen)

Sisällysluettelo

1. Hankkeen tavoitteet, niiden toteutumisen seurantatapa ja käytettävät mittarit	2
1.1. Taustaa hankkeelle	2
1.2. Hankkeen toteuttamistapa, toteuttajatahot ja niiden välinen työnjako	2
1.3. Hankkeen kohderyhmä.....	3
1.4. Hankkeen tulokset työpaketeittain	3
1.4.1. Hanketoiminnan painopistealueet tavoitteineen	3
1.5. Tavoitteiden seuranta ja seurannassa käytettävät mittarit	9
2. Hankeviestintä sekä hankkeen tulosten julkaisu ja hyödyntäminen	10
3. Hankkeen tulosten hyödynnettävyys hankkeen päätyttyä	11

1. Hankkeen tavoitteet, niiden toteutumisen seuranta- ja käytettävät mittarit

1.1. Taustaa hankkeelle

Maataloussektorin suurimpana haasteena on heikenevä kannattavuus. Tilanne alkaa monilla tiloilla olla kestävämpänä. Maatalouden kannattavuuskirjapitotilojen tulokset kertovat, että suomalaisten tilojen kannattavuutta kuvaava kannattavuuskerroin on etenkin viljatilajoilla sekä muilla kasvinviljelytiloilla alhainen. Viljanviljelyn tulos oli vuonna 2016 jo neljättä vuotta tappiollinen. Erikoiskasvit ja luomu pärjäsivät kannattavuusvertailussa paremmin. Kiinnostus erikoiskasvien viljelyä sekä luonnonmukaista tuotantoa kohtaan onkin kasvanut, mikä näkyy myös viljelyalojen kehityksessä.

Heikko kannattavuus heikentää oleellisesti toimintaedellytyksiä ja vaikuttaa viljelyhalukkuuteen, viljelyyn panostamiseen, investointeihin sekä sukupolvenvaihdoksiin. Tämä voi lähitulevaisuudessa heijastua paikallisen maataloustuotannon määrään ja huonoimmassa tilanteessa myös tuotteiden laatuun. Maatilojen lukumäärä on 2000-luvulla ollut voimakkaassa laskussa ja samalla osa-aikaisten viljelijöiden osuus on kasvanut.

Vilja-, öljy- ja valkuaiskasvimarkkinoiden toimintaympäristö on muuttunut viiden viime vuoden aikana voimakkaasti. Muutoksia on tapahtunut sekä kansainvälisillä markkinoilla että kotimaassa.

1.2. Hankkeen toteuttamistapa, toteuttajatahot ja niiden välinen työnjako

Hankkeessa oli mukana alan toimijoita ja organisaatioita laaja-alaisesti panostuottajista jalostavaan teollisuuteen, yhteensä yli 45 organisaatiota. Myös tutkimus- ja neuvontajärjestöt olivat hankkeessa mukana. Eri toimijat osallistuivat hankkeen kustannuksiin ja sen ohella hankkeen toimenpiteiden toteutukseen omalla työpanoksellaan.

Hankkeen käytännön asioiden toteutuksesta vastasi sihteeristö, johon kuuluivat asiantuntija Katariina Mattila ja Hanna Helkkula (1.2.2019 lähtien) ja koordinaattori Päivi Tähtinen. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriöstä saatiin virkamiestyöpanosta hankkeen ohjausryhmään ja viljamarkkinatyöryhmään.

Hankkeen toteutumisen ohjausryhmänä toimi VYR ry:n hallitus. Puheenjohtajana toimi Max Schulman Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto. Ohjausryhmään kuuluivat seuraavat hallituksen jäsenet: Kari Kiltilä, Jari Leija (2018), Ilkka Ala-Fossi (2019), Markku Äijälä, Pekka Heikkilä, Tarmo Kajander, Ulf Jahansson, Niklas Kumlin, Ilkka Pekkala (- > 25.10.2019), Jaakko Huokkola (7.11.2019 ->) Max Schulman, Sari Peltonen, Raimo Rantanen, Anne Kerminen, Sanna Kivelä (2019), Pirjo Peltonen-Sainio, Arja Laitila (2018), Emilia Nordlund (2019). MMM:n edustajana ohjausryhmässä toimi Jukka Virolainen

Hankkeessa mukana olevien alan toimijoiden antama työpanos mm. ohjausryhmä- ja työryhmätyöskentelyssä oli olennaisessa osassa hanketoimien suunnittelussa ja toteutuksessa. VYR:in tuottamien oppaiden sisällöntuotanto syntyi työryhmän jäsenien ja muiden alan toimijoiden asiantuntijatyönä. Lisäksi tehtiin laajasti yhteistyötä muiden alan sidosryhmien ja mm. hallinnon kanssa (mm. MMM, Ruokavirasto, Luonnonvarakeskus, Mavi, Tukes, Kantar TNS Agro Oy).

Hankkeessa toimi viisi eri työryhmää: 1) viljamarkkinatyöryhmä, 2) viljelyn kehittämissuuryhmä, 3) turvallisuussuuryhmä, 4) luomuviljelysuuryhmä ja 5) proteiini-suuryhmä. Työryhmiin kutsuttiin osallistujia

jäsenistöä ja sidosryhmistä. Työryhmät kokoontuivat kukin 1–5 kertaa vuodessa. Lisäksi perustettiin tarpeen mukaan pientyöryhmiä. Työryhmille valittiin puheenjohtajat ja sihteeristö hoiti kokousjärjestelyt ym.

1.3. Hankkeen kohderyhmä

Hankkeen kohderyhmänä olivat kaikki vilja- ja öljykasvissektorin toimijat viljelijöistä viljan ja öljykasvien jatkojalostajiin, neuvonta- ja tutkimussektoriin sekä tuotantopanosektoriin. Erityisenä pääkohderyhmänä toiminnassa olivat maataloustuottajat (sekä kasvinviljely- että kotieläinsektori). Kuluttajat eivät kuuluneet hankkeen kohderyhmään.

1.4. Hankkeen tulokset työpaketeittain

Vilja- ja öljykasvissektorin yhteistoimintahankkeen päätavoitteena oli parantaa ja luoda edellytyksiä sektorin kannattavalle toiminnalle ja kehitykselle muiden maatalouden ja elintarvikesektorin toimialojen perustaksi lähivuosina muuttuvassa toimintaympäristössä.

1.4.1. Hanketoiminnan painopistealueet tavoitteineen

Työpaketti 1: Markkina-informaatio ja toimintaympäristön seuranta, kotimaa ja kansainvälinen ympäristö

Tavoite: Kotimaan ja globaalin toimintaympäristön seuranta, kehittäminen ja analysointi (ml. rehut ja valkuaiskysymys)

Suunniteltu selvitys viljasektorin kehitysnäkymistä uuden CAP:n valossa jätettiin tekemättä, uuden tukikauden alun siirtyessä useampia vuosia eteenpäin alkuperäisestä suunnitelmasta.

Toteutettiin viljelijöiden haastattelututkimus Kylvöaikeet-kysely vuosittain helmikuussa noin 500 viljelijälle. Tulosten avulla ketjun toimijat ja eri sidosryhmät saivat arvion eri viljojen odotettavissa olevasta sadosta. Viljelijäkyselyissä kartoitettiin myös viljelijöiden kiinnostusta ja asenteita taloudellisten ja laadullisten riskien hallintaan sekä koulutukseen. Ohjausryhmä kommentoi ja muokkasi haastatteluiden kysymyspatteristoja. Kyselyt toteutti Kantar TNS Agri Oy.

<https://www.vyr.fi/fin/raportit/viljelijäkyselyt/kylvoaikomukset/>

Kylvöaikeet-kyselyn tuloksia täydennettiin valtakunnallisella kylvö- ja puintiseurannalla. Kylvö- ja puintiviikkoina lähetettiin sähköpostitse kysely keskeisille tilanetta tunteville alan toimijoille. Kyselyt koordinoitiin ProAgrian kanssa päällekkäisyyksien välttämiseksi. Tilannekatsaukset julkaistiin viikoittain Maaseudun Tulevaisuudessa ja VYR-sivuilla.

<https://www.vyr.fi/fin/ajankohtaista/uutiset/2018/05/kylvoja-viimeistellaan-kuivuudessa-orastuminen-epatasaista/>

<https://www.vyr.fi/fin/ajankohtaista/uutiset/2018/09/viljojen-puinnit-loppusuoralla/>

<https://www.vyr.fi/fin/ajankohtaista/uutiset/2019/05/kylvot-useamman-viikon-edella-suuressa-osassa-suomea/>

<https://www.vyr.fi/fin/ajankohtaista/uutiset/2019/08/rukiin-puinnit-vauhdissa-ja-kuminan-loppusuoralla/>

<https://www.vyr.fi/fin/ajankohtaista/uutiset/2019/08/ennakkoarvioiden-mukaan-tulossa-huono-harkapapu-rypsi-seka-rapsivuosi/>

Markkinatyöryhmässä seurattiin markkinatilannetta neljä kertaa vuodessa, luotiin viljatase-ennuste Luken kanssa ja seurattiin sähköisen Viljapassin kehittämistä. Arvio luomuviljan kysynnästä ja tarjonnasta tehtiin

luomuviljatyöryhmässä MMM:n rahoittaman yrityskyselyn pohjalta kahdesti vuonna 2018. Vuonna 2019 luomuviljan kysynnän ja tarjonnan arvion käsittely ja täydentäminen siirrettiin viljamarkkinatyöryhmään, missä se käsiteltiin kahdesti vuoden 2019 aikana. Tiedotettiin arvioista ja niihin tulleista päivityksistä. Luomuviljaketjussa on tavanomaista enemmän haasteita kattavan tiedon saannissa etenkin maatilojen viljankäytöstä ja luomuviljan ulkomaankaupasta toimijoiden pienen lukumäärän vuoksi.

<http://www.vyr.fi/fin/markkinatieto/viljataseet/kotimaa/>

<https://www.vyr.fi/fin/markkinatieto/luomuviljamarkkinat/>

Tiedonvälitystä ja viestintää markkinatapahtumista sekä -näkymistä tehtiin aktiivisesti koko hankkeen ajan. Tiedotettiin mm. viljan hinnoista, vilja-, öljy- ja valkuaiskasvissektoriin liittyvistä kotimaan tilastojulkaisuista, viljataseesta, viljan ulkomaankaupasta ym. (mm. Luonnonvarakeskus ja Tulli). Kotimaan seurannan lisäksi tarkasteltiin ja viestittiin EU alueen virallisista tilastoista mm. viljan ja öljykasvien tuotannosta ja kulutuksesta. Kansainvälisen kauramarkkinan seuranta tehtiin globaalisti mm. EU:n kaurataseen muutoksista viestimällä ja seuraamalla Kanadan sekä Australian markkinoiden tapahtumia.

<https://www.vyr.fi/fin/ajankohtaista/uutiset/>

Kuva 1. Uutinen EU:n kauran tuotantoennusteista

Työpaketti 2: Lisätään riskienhallintaa ja markkinaosaamista

Tavoite: Viljelijöiden riskienhallinnan ja markkinaosaamisen parantaminen

Seurattiin viljamarkkinoiden tapahtumia kotimaassa, EU-alueella ja koko maailman tasolla. Näistä ja työpaketissa 1 kerätyistä markkinatiedoista raportoitiin Viljaviestiuutiskirjeessä, nettisivuilla uutisina ja tietosisältöinä.

Vuosina 2018-2019 Viljaviestiuutiskirje julkaistiin lomia lukuun ottamatta lähes viikoittain. Uutiskirjeen tilaajamäärä kasvoi hankekauden aikana 2000:sta 2300:n. Uutiskirjettä pääsi lukemaan myös suoraan VYR:in nettisivuilta, yhteistyökumppaneiden sivustojen kautta sekä mobiilisti. Markkinauutisia Suomesta ja maailmalta julkaistiin viikoittain. Ajankohtaisia uutisia julkaistiin vyr.fi- sivustolla 1-3 kpl /viikko. Markkinatiedon kuvaajia päivitettiin nettisivuilla viikoittain-kuukausittain. Tämän lisäksi viljelyn kannattavuusasioihin paneuduttiin mm. VYR:n viljelijöille tarjoamissa suosituissa seminaareissa (kevällä 2018 ja 2019). Seminaareihin osallistui molempina vuosina yli 300 henkilöä, suurimpana ryhmänä maanviljelijät. Tilaisuudet videoitiin ja kaikki esitykset ovat nähtävänä vyr.fi-sivuilla YouTube-kanavalla.

<https://www.vyr.fi/fin/ajankohtaista/menneet-tapahtumat/viljelijaseminaari-2019/>

Viljamarkkinatyöryhmä päivitti Viljakaupan ja sopimusviljelyn oppaan. Opas on luettavissa digitaalisesti nettisivuilla. Oppaasta tehtiin myös huoneentaulu, joka on ladattavissa netistä. Lisäksi yhteistyökumppanit jakavat sitä painettuna versiona. Oppaat ja huoneentaulut julkaistiin suomeksi ja ruotsiksi.

https://www.vyr.fi/document/1/854/f75454b/huonee_6c86f98_Viljan_hyva_t_kauppatavat_huoneentaulu_netti.pdf

<https://guide.vyr.fi/publications/viljakaupan-ja-sopimusviljelyn-opas/1-johdanto>

Ruokaviraston toiveesta tehtiin yhteistyössä kaksi opasvideota: Edustavan viljanäytteen otto vuonna 2018 ja Sertifioidulla siemenellä onnistut vuonna 2019. Opasvideot ovat nähtävissä VYR:n ja Ruokaviraston kotisivuilla.

<https://www.vyr.fi/fin/sertifioitu-siemen-video/>

<https://www.vyr.fi/fin/viljelytietoa/naytteenottovideo/>

Viljan hyvät kauppatavat

- 1. Seuraa markkinoita**

Seuraa Suomen ja ulkomaiden markkinoita. Kaupankäynnimäärät ja hinta reagoivat kysynnän ja tarjonnan mukaan. Kysyntä ja tarjonta heikehtivät tasapainoon ja näin syntyy kulloinkin markkinahintatase. Suomen hintatasoon vaikuttavat vahvasti kansainvälinen viljamarkkina, etenkin EU:n ja Itämeren alueen hintakehitys sekä se, miten hyvin tuotanto ja kulutus ovat Suomessa tasapainossa.
- 2. Viljelysopimus antaa varmuutta**

Viljelysopimuksessa sovitaan tyypillisimmin, että viljelijä pyrkii tuottamaan ostajalle tietyn määrän satoa ennalta tiedossa olevien ehtojen puitteissa. Viljelysopimuksessa sovitaan yleisimmin viljeltävästä tuotteesta, sen määrästä, tavoiteltavasta laadusta sekä muista tuotannon ja toimitukseen liittyvistä yleisistä ehdoista. Sopimukset ovat aina velvoittavia ja eri toimijoilla sopimusten sisältö poikkeaa toisistaan, mikä vuoksi sopimuksen sisältöön on aina perehdyttävä tuoteilteisesti ennen sopimukseen sitoutumista.

Viljelysopimukset antavat varmuuden siitä, että viljelijä tuottaa markkinoilla haluttua kasvilajia ja -lajiketta, sekä sitä että hänen tuotantomaan saajalle on tiedossa ostaja.
- 3. Kirjallinen sopimus**

Kirjallinen sopimus vaaditaan toimituksissa teollisuudelle ja viljakaupalle

Vuoden 2019 alusta voimaan tulleen uuden elintarvikemarkkinlainin (112/2018/18) myötä maatalustuotteiden kaupasta on tehtävä kirjallinen sopimus ennen toimitusta, mikäli se koskee toimittamista keuhkusuoralle tai sitä suuremmalle elintarviketuotteen taikka tuoku- tai vähittäiskaupan yritykselle. Fyysisistä sopimuspaperin allekirjoitusta ei kuitenkaan vaadita, vaan sopimus voi syntyä myös sähköisillä viesteillä ja koostua monista osista. Sopimusvaatimuksen täyttää myös sellainen sähköinen sopimus, jota ei voida yksipuolisesti muuttaa ja joka säilyy osapuolten saatavilla.

Sopimuksen tulee sisältää seuraavat tiedot (in-arkkijärjestelyssä 150 artikla):

 - hinta/hinnan määräytyminen
 - erän määrä ja laatu sekä toimituksen ajankohta tai sen määräytyminen
 - sopimuksen kesto
 - maksuajat- ja menettelyt
 - yllivomaisen esseen sattuessa sovellettavat säännöt ja säännökset
 - erän keräämistä ja toimittamista koskevat järjestelyt

Kirjallista sopimusta ei vaadita, mikäli myyjä (tuottaja/ tuottajaorganisaatio) tai niiden yhteenliittymä nim ei keuhkusuoralle ilmoiteta. Tällaisesta ilmoituksesta on kuitenkin tarpeen jättää näyttö, jotta se voidaan jälkikäteen todentaa. Kirjallisen sopimuksen vaatimusta ei sovelleta, mikäli kyse on osuuskunnan jäsenen toimituksesta osuuskunnalle, jonka jäsen tuottaa on, ja osuuskunnalla on muuten vaikutukseltaan vastaavat säännökset.

Kuva 2. Viljan hyvät kauppatavat -huoneentaulu

Tehtiin kartta viljan tuotanto- ja käyttöpaikoista Suomessa. Kartassa viljojen sekä öljy- ja valkuaiskasvien tuotanto on esitetty lohkopisteinä sekä viljan ostopaikat. Oppilaitoksiin toimitettiin kartoja jakelupalvelun avulla.

https://www.vyr.fi/document/1/802/9365106/huonee_36d934a_Viljan_tuotanto_ja_kayttopaikat_Suomessa_2018.pdf

Asiantuntijaseminaarissa keväällä 2018 Peter Annas, chairman of the board of Lantmännen Agro Oy, puhui aiheesta “Lantmännen as a leading player in the grain value chain from field to fork in the Baltic Sea region”. Toinen esiintyjä Reijo Pirttijärvi, Kantar TNS Agri Oy:stä kertoi Maatilojen kehitysnäkymät 2018-2025 - tutkimuksesta.

Syksyllä 2018 asiantuntijaseminaarissa Antti-Jussi Oikarinen, Ruokaviraston pääjohtaja esitteli uutta Ruokavirastoa. Katariina Vilppula, VYR, aiheesta Grain Market Outlook -konferenssi ja vierailu AHDB:lla (ent. HGCA) UK:ssa

Keväällä 2019 asiantuntijaseminaarissa olivat puhumassa Thimjos Ninios, MTK, aiheesta Elintarvikevienti nousuun uusilla toimintamalleilla. Toinen puhuja oli Emilia Nordlund, VTT, aiheesta Oathow, OatYourGut ym. – kauratutkimus antaa pohjaa viennille.

Syksyllä 2019 asiantuntijaseminaarissa olivat puhumassa Sari Rannanpää, MDI, aiheesta VYR-hankkeiden arvioinnin tulokset ja Harri Mäkivuokko, toimitusjohtaja ProAgria, aiheesta ProAgrian vastaus Karhisen raporttiin

Työpaketti 3: Viljelyn ja sadon laadun kehittäminen

Tavoite 1): Raaka-aineen turvallisuuden kehittäminen

Valtakunnallinen viljan turvallisuusseuranta

Viljojen hometoksiiniongelma on jatkunut Suomessa ja muualla Pohjois-Euroopassa 2010-luvulla. **VYR viljan turvallisuustyöryhmä** koordinoi vuosittain viljan hometoksiinien seurannan, mikä toteutettiin yhdessä Ruokaviraston, Luken, ProAgrian ja ketjun toimijoiden kanssa. Ruokavirasto valitsi viljelijöiden taustatietoineen lähettämistä näytteistä työryhmän päätöksen mukaisen otoksen ja lähetti näytteet Lukelle. VYR rahoitti Luken toteuttamat kemialliset analyysit sekä niiden tulkinnan. Hometoksiinianalyysien tulokset lähetettiin VYR jäsenille niiden valmistuttua erinä loka-marraskuussa.

Seurannan loppuseminaarit pidettiin seuraavassa tammikuussa. Johtopäätöksiä varten DON-pitoisuuksia verrattiin vuosittain taustatietoihin ja aiempien vuosien tuloksiin. Seurannan tuloksia hyödyntää viljaketju sekä MMM ja Ruokavirasto. Kasvukauden poikkeuksellisten säiden vuoksi hometoksiinipitoisuudet olivat normaalia alhaisemmat. Siksi hankekaudella julkaistiin vain **kaksi tiedotetta** vuodessa Maaseudun Tulevaisuudessa ja VYR-sivuilla. Tiedotteiden tarkoituksena oli antaa tietoa erityisesti viljelijöille tarvittavista toimenpiteistä sadon laadun ja kotieläinten ruokinnan turvallisuuden varmistamiseksi.

<https://www.vyr.fi/fin/ajankohtaista/uutiset/2018/04/viime-kasvukauden-olosuhteet-huomioon-viljan-punahomeriskin-pienentamiseksi/>

<https://www.vyr.fi/fin/ajankohtaista/uutiset/2018/07/hyvakuntoisissa-viljakasvustoissa-on-nyt-punahomeen-torjunta-aika/>

<https://www.vyr.fi/fin/ajankohtaista/uutiset/2019/07/rehevissa-viljakasvustoissa-punahomeen-riski/>

<https://www.vyr.fi/fin/ajankohtaista/uutiset/2019/10/viljasadon-laadusta-saatu-ennakkotietoja-hometoksiinipitoisuudet-alhaisia/>

Kaupallisten hometoksiinianalyysien kokoaminen ja tilastokäsittely

Hankesuunnitelman mukaisesti kesän 2018 sadon kaupallisten kauraerien donivalenoli (DON)-pitoisuudet kerättiin ja toimitettiin Luonnonvarakeskukseen tilastokäsittelyä varten. Toimenpiteen tarkoituksena oli saada meta-aineiston avulla todellinen kuva valtakunnassa esiintyvistä hometoksiineista ja lajikkeiden välisistä eroista. Tuloksia kauran vastaanottopisteistä saatiin yhteensä 4500. Tulokset tulkittiin Lukessa ja

VYR Turvallisuustyöryhmässä. Hankekauden poikkeuksellisen vähäsateisina kesinä 2018 ja 2019 hometoksiinipitoisuudet jäivät mataliksi, joten vuoden 2019 sadosta tilastokäsittelyä ei tehty.

<https://www.vyr.fi/fin/ajankohtaista/uutiset/2018/04/punahomeen-don-toksiinin-esiintymista-eri-kauralajikkeissa-kartoitettu-nyt-tuloksia-myos-sadon-2017-osalta/>

Hometoksiinien hallintakeinojen kehittäminen

Osallistuttiin työkalun kehittämiseen hometoksiinien ennakoimiseksi, ns. early warning-työkalu (Luonnonvarakeskus). Tavoitteena on pienentää hometoksiiniriskiä ottamalla käyttöön digitaalisesti reaaliaikaista tietoa viljelijän tekemistä viljelytoimenpiteistä lohkoktasolla kuten kylvetystä lajikkeesta, muokkaustavasta, DON-historiasta ja sääolosuhteista. Työkalun kehittämisessä hyödynnettiin VYR:in koordinoimassa viljan turvallisuuseurannassa saatua dataa viljelyolosuhteista verrattuna DON-tuloksiin. Työkalun käytännön kehitys siirtyi vuodelle 2019 ja VYR-hankkeesta rahoitettiin web-käyttöliittymä viljelijöille. Tavoitteena on, että Early Warning -palvelu tulee Luken Maatalousinfo-sivustolle viljaketjun toimijoiden käyttöön kasvukaudelle 2020.

Tavoite 2): Satokuilun kurominen – keskisadot nousuun laatuun unohtamatta

- 1) Tuettiin viestinnässä innovatiivisia ratkaisuja ja hyviä käytäntöjä satotasojen nostoon ja viljelyn kehittämiseen. Jalkautettiin meneillään olevien tutkimusten tuloksia viljelijöille. Välitettiin sektorin tavoitteita myös kasvinjalostukselle.
- 2) **Edistetään lajikekannan uudistamista.** Hankkeessa viestittiin aktiivisesti lajikevalinnan merkityksestä käyttötarkoituksen mukaan. Viljelyn tuottavuudelle merkittävää on myös sillä, että uudet lajikkeet ovat usein satoisampia kuin vanhat. Tähän tuli uusi mahdollisuus 2019: hankkeen ohjausryhmä päätti osallistumisesta Luken projektiin web-työkalun kehittämiseksi viljelijöille käyttötarkoituksenmukaisen lajikkeen valintaan. Hankkeesta rahoitettiin viljelijöille suunnattu käyttöliittymä lajikkeen valintaan. VYR osallistui projektiin myös sisältöä kommentoimalla.
- 3) **Peltoviljelyä monimuotoistavien kasvien edistäminen.** Hankkeessa huomion kohteena olivat öljy- ja valkuaiskasvit, pellava, palkokasvit, kumina. VYR keräsi yhteen valkuaisketjun asiantuntijoita ja järjesti työpajoja pohtimaan valkuaiskysymyksiä. Työpajojen pohjalta VTT ja VYR päivittivät VTT:n proteiinitiekartan ja julkaisivat raportin [Toimeenpanosuunnitelma Suomen proteiiniomavaraisuuden nostamiseksi](#) . VYR viljelijäseminaarissa 2018 luotiin katsaus kotimaan valkuaisuotannon tilanteeseen.
https://www.vyr.fi/document/1/640/5e2ff4e/semina_f533053_Kotimaisen_valkuaisuotannon_nakymat_Tarmo_Ka.pdf
- 4) VYR perusti vuonna 2019 toimeenpanosuunnitelmasta ilmenneen tarpeen vuoksi Proteiinityöryhmän käsittelemään valkuaisproblematiikkaa etenkin peltokasvipuolella. Työryhmä saavutti valtavan suosion, minkä takia se jouduttiin jakamaan alaryhmiin; markkinamekanismit, rehuteollisuus, elintarviketeollisuus ja alkutuotanto. Alaryhmien kick-off tapaamisia järjestettiin syksyllä 2019. Luonnonvarakeskus teki pyynnöstä raakaversion proteiinitaseesta 2018, mutta tiedoissa oli paljon aukkoja ja epävarmuuksia, minkä takia sitä ei julkaistu. Proteiinitase on jaettu VYR Proteiinityöryhmäläisille.

<https://www.vyr.fi/fin/ajankohtaista/uutiset/2019/11/kasviproteiinibuumin-hyodyntaminen-edellyttaa-investointeja-ja-koko-proteiiniketjun-kehittamista/>

Proteiiniseminaari

Proteiinityöstä poiki tarve kansainväliseen tilannearvioon. Vilja-alan yhteistyöryhmää pyydettiin järjestämään Euroopan laajuinen asiantuntijaseminaari kasviproteiinien tuotantoon ja käyttöön liittyvistä kysymyksistä yhdessä EU-komission DGAgriin kanssa. Seminaari pidettiin marraskuussa 2019 hankkeen ulkopuolisena toimenä.

<https://www.vyr.fi/fin/ajankohtaista/uutiset/2019/12/kasviproteiinit-ovat-yritysten-tulevaisuuden-visioissa-otettava-mukaan-myos-maatalouspolitiikkaan/>

Tavoite 3): Kiertotalous ja viljelyn ympäristövaikutukset

Vilja- ja öljykasvisektorin halutaan ottavan osaa keskusteluun tuotannon ympäristövaikutuksista ja siihen liittyvistä näkökohdista. VYR voisi toimia ketjun yhteisenä kannanotto- ja kehittämisfoorumina mm. yhdyskuntalietteiden turvallisia käyttötapoja koskien. VYR voi myös jalkauttaa tietoa niistä kentälle. Sama koskee ravinne- ja hiilitaseisiin liittyvän tiedon keruuta ja hyödyntämismahdollisuuksia tulevaisuudessa.

- 1) VYR viljelijäseminaarissa 2018 käsiteltiin viljelymaan kuntoa ja kalkitusta. Maan kasvukuntoa käsiteltiin muissakin esityksissä.

https://www.vyr.fi/document/1/643/38c8c36/semina_c13dd97_Rakennekalkki_ratkaisu_savimaiden_rakenneonge.pdf

VYR viljelijäseminaarissa vuonna 2019 kuultiin Tuomas Mattilan esitys miten tehdä pellostista hiilinielu. Esitys ja diat ovat VYR-sivuilla https://www.vyr.fi/document/1/828/79e913f/5b41_upload_6c5ab67_mattila_2019_vyr_viljapellosta_hiilinielu.pdf

- 2) VYR luomutyöryhmässä käsiteltiin yhteen kietoutuneita ympäristöongelmia Ilmasto-maaperä-vedet. Huomio kiinnitettiin erityisesti Itämeren suojelua ja hiilensidontaa tehostaviin toimenpiteisiin. Kokouksissa käsiteltiin mm. maan rakenteen merkitystä ja kiertotalouslannoitteiden vaihtoehtoja. Hyödynnettiin tutkimushankkeiden materiaalia mm. ravinteiden kierrätyksestä, viljelytoimien panos-tuotos-suhteesta ja sivuvirtojen hyödyntämisestä. Esitykset lähetettiin osallistujien käyttöön. Luomutyöryhmän toimintaan osallistuu viljelijöitä ja muita asiantuntijoita myös VYR jäsenistön ulkopuolelta.

Työpaketti 4: Viljaketjun kehittäminen; digitalisaatio, jäljitettävyyden ja luomu

Tässä työpaketissa katsottiin vilja-, öljy- ja valkuaiskasviketjun toimintaa kokonaisuutena. Digitalisaatio voi tuoda uusia mahdollisuuksia viljaketjun tehokkuuden ja laadun kehittämiseen. Se parantaa myös mahdollisuuksia viljaerien jäljittämiseen, mutta edellyttää myös yhteisten pelisääntöjen laadintaa tiedonjakoon. Ilmastonmuutos näkyy jo vaihtelevina sääolosuhteina. Siitä seuraa uusia haasteita mm. viljelytoimenpiteiden ajoittamiseen. Hankkeessa haettiin apuvälineitä viljelyn suunnitteluun ja sadon laadunhallintaan.

Tavoite 1): Digitalisaation ja big datan hyödyntäminen sekä jäljitettävyyden edistäminen

- 1) Osallistuttiin alan yhteisen viljalähetteen, viljapassin sähköisen version kehittämiseen. Viljalähetteen sähköistämisen myötä voidaan kehittää uusia käytäntöjä viljan laadun tiedon keräämiseen ja hallintaan

niin tavanomaisessa kuin luomutuotannossa. Viljaeräkohtaisten tietojen tallentaminen ”pilveen” edistää myös viljan jäljitettävyyttä.

- 2) Viljan hyvät kauppatavat-opas ja -huoneentaulu (kts. työpaketti 2) kehittävät osaltaan ketjun toimintaa. Niissä huomioidaan uudet käytännöt kuten sähköinen viljakauppa, luodaan yhteiset pelisäännöt tiedonjakoon (big data-sharing), erilaiset sopimustyyppit, edustava näytteenotto, hometoksiiniriskin hallinta jne.
- 3) Edistettiin tietoisuutta muiden sähköisten palvelujen mahdollisuuksista viljaketjun tiedonkulun ja laadunhallinnan kehittämisessä. Big dataa hyödynnettiin viljan turvallisuusseurannassa keräämällä valtakunnan suurilta toimijoilta viljan vastaanottonäytteiden tuloksia meta-analysiin ja johtopäätösten tekoon. Viljan turvallisuusseurannassa vuosien ajan kertynyttä dataa hyödynnettiin myös ns. early warning-työkalun kehittämisessä hometoksiinien ennakointiin. Kuvaus työpaketissa 3a.
Osallistuttiin Luken projektiin digitaalisen viljalajikkeen valinnan työkalun kehittämiseksi web-sovelluksena.

Tavoite 2): Luomuviljaketjun ja yhteistyön kehittäminen

Luomuviljan, etenkin luomukauran kysyntä on kasvanut jo vuosia, eikä katto ole vielä näkyvässä vienti huomioiden. Teollisuus on lisännyt jalostuskapasiteettiaan voidakseen vastata kauratuotteiden vientikysyntään. Luomuviljan tarjontaketju ei toimi edelleenkään kunnolla. Ongelma on raaka-aineen saatavuus ja sen hintavaihtelut. Erityisesti luomukauran ja -vehnän kysyntä ja tarjonta eivät kohtaa määrällisesti ja alueellisesti. Pula rehuraaka-aineesta vaikeuttaa myös luomulihan tuotantoa ja nostaa ruokinnan kustannukset korkealle tasolle.

Hankkeessa pyrittiin edistämään tasapainoa luomuviljan tarjontaketjussa ja haettiin ratkaisuja muihin luomuviljan tuotannon ongelmiin. Tavoitteena oli myös saada tarkempaa tilastotietoa luomusta, esimerkiksi luomutuotteiden viennin esittämistä erikseen kotimaan kulutuksesta.

Toimenpiteet:

- 1) Laadittiin arvio luomuviljan tarjonnasta ja kysynnästä kotimaassa Luken kanssa (ks. työpaketti 1). Arvioon saatiin luomuviljan osto-, käyttö- ja varastotiedot viljakaupan ja -teollisuuden yrityksiltä kahdesti vuodessa (MMM erillisrahoitus). Viljamarkkina- ja luomuviljatyöryhmien asiantuntemuksella täydennettiin arvioita. Käsiteltiin luomuviljan toimitusketjun ongelmakohtia työryhmässä. Ongelmista moni on seurausta luomuviljaketjun pienemmistä volyymeistä.

1.5 Tavoitteiden seuranta ja seurannassa käytettävät mittarit

Hanketoimien edistymisestä raportoidaan VYR ry:n hallitukselle (ohjausryhmä) säännöllisesti ja Maaseutuvirastolle vuosittain edellytetyllä tavalla.

Hanketoimintaa seurataan myös erilaisilla mittareilla, joista osa on tarkkaan/numeerisesti mitattavissa ja osasta saadaan muita tietoja toimenpiteiden kehittämiseksi.

Hankkeen viestinnän onnistumista arvioitiin seuraamalla internet-sivujen kävijämäärää sekä uutiskirjeen tilaaja- ja lukijamäärien kehittymistä. Hankkeen päättyessä vyr.fi-sivustolla oli viikoittain yli 3 000 kävijää.

Lisäksi seurattiin vuosittain hankkeen internet-sivuilla julkaistujen uutisten lukumäärää sekä hankkeessa julkaistujen materiaalien lukumäärää ja painosmäärää. Lisäksi havainnoitiin VYR:in seuraajien määrää sosiaalisessa mediassa, Facebook ja Twitter.

VYR viljelijä seminaareissa oli hankekauden alussa noin 300 osallistujaa ja vuonna 2019 noin 400 osallistujaa. VYR:in asiantuntijaseminaareihin osallistui 30-40 henkilöä kahdesti vuodessa.

Viljamarkkinatyöryhmän kokouksissa oli keskimäärin 25 henkilöä neljä kertaa vuodessa. Turvallisuustyöryhmän seurannan tulosten yhteenvetotilaisuudessa oli vuosittain joulukuussa noin 30 osallistujaa ja pienemmässä toiminnan suunnitteluryhmässä noin 10 henkilöä kolme kertaa vuodessa. Luomutyöryhmän kokouksiin osallistui noin 17 henkilöä kerrallaan.

Työpaketteihin liittyviä tavoitteita seurattiin osin hankkeessa tehtävillä viljelijäkyselyillä (mm. viljelijöiden suhtautuminen mm. sopimusviljelyyn, keskisatotasot). Esimerkiksi kysely kylvöaikaista saattoi antaa keväällä ensitietoa mm. siitä miten alituotantokasvien viljelyn edistämässä on onnistuttu. Näin asiaan voitiin vielä pyrkiä vaikuttamaan.

Muita mitattavia hankkeen tuloksia

1) verkkosivujen kävijämäärää sekä Viljaviestit-utiskirjeen tilaaja-, lukija- ja linkkien klikkausmäärän kehitys; tilaajia 2300, linkkien avauksia viestintäkanavissa n. 50-70 / uutinen

2) verkkosivuilla julkaistiin 100 uutista vuonna 2019 ja 79 vuonna 2018

3) hankkeessa julkaistujen materiaalien lukumäärää ja painosmäärää:

- Viljan hyvät kauppatavat huoneentaulu FI 2500 kpl
- Viljan hyvät kauppatavat huoneentaulu SE 800 kpl
- Herne FI 1000 kpl
- Herne SE 800 kpl
- Härkäpapu FI 1000 kpl
- Härkäpapu SE 500 kpl
- Mallasohra 1000 kpl
- Kartta 3000 kpl

2. Hankeviestintä sekä hankkeen tulosten julkaisu ja hyödyntäminen

Edistetään hankkeeseen osallistujien, sidosryhmien ja yhteistyötahojen välistä tiedonvaihtoa. Hankeviestintä keskittyi www.vyr.fi -sivuille.

Päätiedotuskanava hankkeessa olivat nettisivut (www.vyr.fi). Kaikki materiaalit, tiedotteet, uutiskirjeet ja muut uutisjutut julkaistiin näillä sivuilla suomen kielellä. Hankkeessa tuotetut huoneentaulut ja oppaat käännettiin myös ruotsin kielelle. Kartta viljan tuotanto- ja käyttöpaikoista käännettiin myös englanniksi.

Organisaatioiden viestinnässä haasteena yleensä on saada kohderyhmä löytämään ja aktiivisesti käyttämään nettisivuja. Niinpä materiaaleissa käytettiin Vilja-alan yhteistyöryhmän logoa, visuaalista ilmettä, koska ”vyr.fi” logo oli jo tunnettu. Sosiaalisen median tileiltä (Twitter- ja Facebook) ”postattiin” aina kun vyr-sivuille tuotettiin uutta sisältöä. Twitter tavoittaa erityisesti alan asiantuntijoita organisaatioista, kun taas viljelijät seuraavat Facebook-viestintää. Viljamarkkinoiden tapahtumista viestittiin näiden sivujen lisäksi Viljaviesti-uutiskirjeessä, jota toimitettiin sähköpostitse ja julkaistiin vyr.fi-sivuilla.

Hankkeessa valmisteltiin erilaista materiaalia tukemaan tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista. Materiaalin pääkohderyhmä olivat viljelijät. Materiaalia painettiin tarpeen mukaan. Kaikki materiaali julkaistiin hankkeen internet-sivuilla. Hankkeessa tehtyjen materiaalien julkaisuista tiedotettiin omilla nettisivuilla, ja sosiaalisessa mediassa sekä tiedotteilla alan ammatti- ja järjestölehdille ja muulle medialle. Maatalousalan mediaan oltiin muutenkin yhteydessä tiedotteen lähettämisen lisäksi. Hankkeesta ja sen tuloksista tiedotettiin myös seminaareissa ja koulutustilaisuuksissa.

Sisäinen viestintä

Sisäinen tiedottaminen hankkeessa tapahtuvista toimista on tärkeä osa viestintää. Hanketoimijoiden välinen viestintä tapahtui pääasiassa sähköpostitse. Lisäksi tiedonvaihtoa tehtiin hallituksen eli ohjausryhmän ja työryhmien kokouksissa sekä hankkeen asiantuntijaseminaareissa.

3. Hankkeen tulosten hyödynnettävyys hankkeen päätyttyä

Hankkeessa tuotetut materiaalit ovat kaikkien kiinnostuneiden käytettävissä hankkeen jälkeen ja ne säilytetään Vilja-alan yhteistyöryhmän toimesta.

Liite 1. Hankkeen julkaisut 2018-2019

Aihe	Julkaisu-ajankohta	Linkki
Kylvöaikeet-kysely	vuosittain maaliskuu	http://www.vyr.fi/fin/raportit/viljelijakyselyt/kylvoaikomukset/
Viljan tuotanto ja käyttö Suomessa -kartta	2018	https://www.vyr.fi/document/1/802/9365106/huonee_36d934a_Viljan_tuotanto_ja_kayttopaikat_Suomessa_2018.pdf
Viljatase-ennusteet	4 kertaa vuodessa	http://www.vyr.fi/fin/markkinatietoa/viljataseet/kotimaa/
Luomuviljan tarjontakysyntäennuste		http://www.vyr.fi/fin/markkinatietoa/luomuviljamarkkinat/
Viljaviestit- uutiskirje		http://www.vyr.fi/fin/ajankohtaista/viljaviestit/
Markkinauutiset	1-3 kpl/vk	http://www.vyr.fi/fin/ajankohtaista/uutiset/
Viljakaupan ja sopimusviljelyn opas	kevät 2019	https://guide.vyr.fi/publications/viljakaupan-ja-sopimusviljelyn-opas/1-johdanto
Viljan hyvät kauppatavat huoneentaulu	kevät 2019	https://www.vyr.fi/document/1/854/f75454b/huonee_6c86f98_Viljan_hyva_t_kauppatavat_huoneentaulu_nettili.pdf
Viljelijäseminaarin esitykset	tammikuu-helmikuu	http://www.vyr.fi/fin/ajankohtaista/menneet-tapahtumat/
Turvallisuus-seuranta		http://www.vyr.fi/fin/viljelytietoa/turvallisuusseuranta/
Härkäpavun viljelijän huoneentaulu	tammikuu 2018	https://www.vyr.fi/document/1/634/5b8a08f/huonee_d6ab01c_Harkapavun_viljelijan_huoneentaulu_nettili.pdf
Mallasohran viljelijän huoneentaulu	maaliskuu 2018	https://www.vyr.fi/document/1/675/a649575/huonee_2f7af84_Mallasohra_huoneentaulu_nettili_2.pdf
Herneen viljelijän huoneentaulu	elokuu 2019	https://www.vyr.fi/document/1/879/8be3ed9/huonee_2e53c8d_Kuivaherne_huoneentaulu_su_nettili.pdf
Sertifioidulla siemenellä onnistut	kevät 2019	https://www.vyr.fi/fin/sertifioitu-siemen-video/
Näytteenottovideo	2018	https://www.vyr.fi/fin/viljelytietoa/naytteenottovideo/